

Проф. др Младенка Говедарица

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ПРЕГОВАРАЊЕ О КРИВИЦИ

Преговарање о кривици представља један од најпрогресивнијих правних института преузет из англосаксонског типа кривичног поступка у кривично процесно законодавство Босне и Херцеговине 2003. године. Смисао увођења овог института проналазио се у убрзавању рјешавања кривичних ствари, односно растерећењу тужилаштва и судова када су испуњени услови за његову примјену.

За преговарање о кривици можемо рећи да је „преговарачки посао“ између јавног тужиоца, с једне стране, и осумњиченог, односно оптуженог и његовог браниоца, с друге стране. Иако су, формално посматрано, предмет преговарања услови признавања кривице за дјело за које се осумњичени, односно оптужени терети, ипак, неформално, би могли рећи да се ради о преговарању о правој квалификацији дјела и кривичној санкцији. Дакле, карактеристика овог института јесте велика власт диспонирања странака са материјалноправним захтјевом уз могућност окончавања кривичног поступка осуђујућом пресудом без суђења.

Кључне ријечи: Кривични поступак; Јавни тужилац; Осумњичени; Оптужени; Бранилац; Суд; Преговарање о кривици.

1. УВОД

Босна и Херцеговина као дио континенталног правног система предвиђа могућност преговарања о кривици по узору на англосаксонски правни систем.¹

Увођење ове установе још давне 2003. године, настало је као резултат настојања да се убрзају кривични поступци, и тако омогући растерећење судова у кривичним поступцима. Преговарање о кривици

Младенка Говедарица, mladenka.govedarica@pravni.ues.rs.ba.

¹ Законима из 2003. године који уређују кривични поступак прописан је институт преговарања о кривици.

можемо окарактерисати као појаву у кривичном поступку чија је посљедица доношење пресуда без суђења.

Преговарање о кривици као могућност се јавља све до окончања главног претреса пред првостепеним судом, односно до окончања претреса пред вијећем другостепеног суда. Активност примјене права подразумијева преговарање два главна процесна субјекта – јавног тужиоца и осумњиченог, односно оптуженог. Иницијативу може покренути сваки од наведених процесних субјеката. Овдје се ради о некој врсти уговора гдје се обје стране обавезују на одређене радње: осумњичени, односно оптужени признаје кривицу за дјело које му се ставља на терет а јавни тужилац сагласно томе предлаже изрицање казне испод законом одређеног минимума казне затвора за то кривично дјело, или блажу кривичну санкцију у складу са кривичним закоником, на коју одбрана пристаје.

2. ПРЕГОВАРАЊЕ О КРИВИЦИ

Преговарање о кривици, словом закона, може се остваривати до окончања главног претреса пред првостепеним судом, односно до окончања претреса пред вијећем другостепеног суда. Из овако постављене правне норме произлази да би се јавни тужилац могао одредијелити за преговарање о кривици и када је започео истрагу а не само када се кривични предмет налази у поступку оптужења или главном поступку, односно у некој од редовних фаза кривичног поступка.² С друге стране, и одбрана има могућност да јавном тужиоцу предложи процес преговарања о кривици, што је сагласно начелу једнакости и равноправности странака у кривичном поступку.

У Босни и Херцеговини јавни тужилац нема законска ограничења у погледу кривичног дјела за које одбрани може предложити преговарање о кривици.³ Односно, у кривичном поступку Босне и Херцеговине (тако и у ентитетима и Брчко дистрикту) не ограничава се обим примјене преговора о признању кривице, па се допушта да странке закључују споразуме о признању кривице код свих кривичних дјела, без обзира на њихову природу и тежину. У пракси је уочено да су споразуми за-

² Фазе у којима се може преговарати о кривици крећу се од тренутка доношења наредбе о спровођењу истраге до изјашњавања оптуженог о оптужби на главном претресу (ЗКП Србије), најкасније на првом рочишту за одржавање главног претреса пред првостепеним судом (ЗКП Црне Горе), прије почетка расправе или у току (ЗКП Хрватске), у току истражног поступка (ЗКП Македоније), у току истраге (италијански казнено процесни закон).

³ Исто законско рјешење познају и законодавства у региону Србије, Хрватске, Македоније и Словеније. Законодавство Црне Горе прописује да се споразум о признању кривице може закључивати само за кривична дјела с прописаном казном затвора до десет година.

кључују у погледу свих кривичних дјела, од оних најтежих попут квалификованих убистава и кривичних дјела против човјечности и међународног права, па до кривичних дјела угрожавања јавног саобраћаја са нехатним извршењем.⁴ Дакле, постоји неограничен обим примјене означеног инструмента консензуалне правде.⁵ Овакво законско уређење института почива на адверзијалном (страначком) моделу кривичног поступка.⁶ Произлази да се такав споразум, на примјер, може закључити и са осумњиченим, односно оптуженим који је оптужен за силовање дјетета, вишеструко убиство, итд.⁷ Из тог разлога, можемо рећи да институт „регулишу“ моралне норме у процесу примјене права од стране јавног тужиоца, односно несумњиво је да преговарање о кривици представља одређен психолошки процес, а у таквом процесу садржана је имплицитна нужност да се одрази личност оних који у њему учествују. Слиједом тога, сматрамо да би било оправдано таксативно одредити врсту кривичних дјела⁸ за која би било допуштено преговарање о кривици. Такво нормативно уређење запажамо у италијанском кривичном процесном праву које поред врсте кривичних дјела за која се не може преговарати о кривици прописује и немогућност примјене овог института за одређену врсту учинилаца (професионални учиниоци).⁹ Поједностављене форме поступања (а ово је једна од њих) у кривичним стварима треба да почивају на начелу сразмјерности између процесне форме и предмета суђења, и то тако да у тој диференцијацији основна права процесних субјеката представљају граничну линију испод које се не смије ићи на упрошћавање процесне форме. С обзиром на ово, чини се да није у складу с природом споразума дозвољавати могућност његове примјене и за најтежа кривична дјела.¹⁰ Свако кривично дјело има

⁴ Д. Кауриновић, *Практична искуства у примјени нових кривичнопроцесних установа – признање кривице, споразум о признању кривице и казни налог*, Неум 2004, 6.

⁵ В. Ђурђић, Д. Суботић, *Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка*, Београд 2010, 76

⁶ Супротно овоме имамо законодавства у којима се споразум може закључити само за кривична дјела одређене тежине (италијанско, француско законодавство).

⁷ М. Шкулић, Г. Илић, *Како је пропала реформа шта да се ради?*, Београд 2012, 92.

⁸ На примјер, криминал „бијелих оковратника“, злоупотреба наркотика, имовинска кривична дјела, кривична дјела против безбједности саобраћаја, док би споразуми о признању кривице требало да буду искључени код кривичних дјела против живота и тијела, кривичних дјела против полног интегритета, сексуалног злостављања дјетета као и свих дјела која су праћена насиљем. Јавни тужиоци не би требало да се одређују да најтежа кривична дјела рјешавају овим институтом јер се на тај начин губе повјерење грађана, а самим тим слаби и повјерење у cjелокупно правосудије.

⁹ А. Di Amato, *Criminal Law in Italy*, Cluwer Law International, Amsterdam 2011, 174.

¹⁰ С. Бејатовић, *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, региoнална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд 2013, 21–22.

јавноправни карактер а право на диспонирање кривичним дјелом, кривоцом и казном, која се даје осумњиченом, односно оптуженом, води својеврсној „реприватизацији“ кривичног поступка.¹¹

Сматрамо оправданим да се лимитира споразум у погледу могућности његовог закључења само за одређена кривична дјела или кривична дјела запријеђена одређеном висином казне. Управо овакво лимитирање споразума омогућавало би да велики број кривичних дјела буде његов предмет, али да то ипак не буде могуће за најтежа кривична дјела, што је оправдано с једне стране, чињеницом да се ради о законском механизму, који захтијева одређену нужну опрезност, док је то с друге стране, начелно прихватљивије, а посебно у вези с односом јавности према конкретним споразумима о признању кривице који се у пракси закључују.¹²

У оквиру правно регулисаног института преговарања о кривици озакоњене су извјесне природне и логичне посљедице учесника у процесу преговарања у кривичном поступку. Најзначајнији уступак који јавни тужилац чини осумњиченом, односно оптуженом код преговарања о кривици тиче се кривичне санкције. Јавни тужилац осумњиченом, односно оптуженом који признаје извршење кривичног дјела, скраћујући тако поступак и чинећи економску уштеду, нуди сагласност о блажем санкционисању од оног до којег би дошло у редовном вођењу поступка.¹³ С друге стране, одбрана јавном тужиоцу пружа позитивну изјаву о признању кривице за кривично дјело које се осумњиченом, односно оптуженом ставља на терет и чини уступак јавном тужиоцу, који се на тај начин ослобађа дужности доказивања кривице у кривичном поступку. Модалитети сарадње јавног тужиоца и осумњиченог, односно оптуженог могући су и у погледу правне квалификације дјела, ако се осумњиченом, односно оптуженом за његово признање, жели понудити блажа правна квалификација (оптужба за блаже кривично дјело). Правна квалификација може бити услов о којем се преговара, али неће бити посебан предмет споразума о признању кривице. Код таквог стања ствари то би био обавезан елемент оптужнице коју ће јавни тужилац тек поднијети (ако је споразум закључен у истрази) или измијенити на главном претресу (ако споразум буде закључен у току трајања главног претреса), када би осумњичени, односно оптужени у споразуму у потпуности признао кривично дјело из тако подигнуте или измијењене

¹¹ А. Есер, „Функционалне промјене процесних максима кривичног права на путу ка „реприватизирању“ казненог поступка“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 2/1992, Zagreb, 167.

¹² М. Шкулић, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд 2011, 853.

¹³ Г. Илић, М. Мајић, С. Бељански, А. Трешњев, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд 2015, 772.

оптужнице.¹⁴ Видимо да су мотиви и једне и друге преговарачке стране јасни. Јавни тужилац на овај начин окончава провођење истраге, односно заступање оптужнице, док, осумњичени, односно оптужени постиже изрицање казне испод законом одређеног минимума казне затвора за то дјело. Поред тога, јавни тужилац може предложити и блажу санкцију, на примјер, умјесто казне затвора јавни тужилац може предложити условну осуду. Дакле, корист од овакве „сарадње“, када је ријеч о јавном тужиоцу, огледа се у значају који исказ осумњиченог, односно оптуженог има за поткрепљивање навода оптужбе, док се корист посматрано из угла осумњиченог, односно оптуженог, првенствено огледа у могућности блажег кажњавања.¹⁵

Правно регулисање овог института ограничено је на одређивање основних претпоставки за поступак преговарања: а) фазе кривичног поступка у којима се може преговарати (до завршетка главног претреса, односно до окончања претреса пред вијећем другостепеног суда), б) обавезно присуство браниоца, и в) постојање негативне изјаве оптуженог на рочишту за изјашњавање о кривици, уколико се преговарање остварује након изјашњавања о кривици.

У односу на фазе кривичног поступка у којима се може преговарати о кривици посве је јасно да законодавац далеко успоставља ту границу тј. преговарање је могуће у цијелом првостепеном кривичном поступку (до завршетка главног претреса), а могуће је и до завршетка претреса пред вијећем другостепеног суда. Слиједом тога, у кривичним поступцима Босне и Херцеговине евидентна је најшира процесна могућност закључења споразума о признању кривице. Може се поставити питање: да ли је оправдано дозволити споразуме о кривици у „дубини“ кривичног поступка? Сматрамо да није оправдано из разлога што то може довести до злоупотреба од стране странака. Како је смисао овог института убрзавање у рјешавању кривичних ствари јасно је, да могућност да се споразум закључује до завршетка главног претреса, односно претреса пред вијећем другостепеног суда, не доприноси убрзавању рјешавања кривичних предмета, штавише отвара могућност „трговине“ кривичним стварима од стране одбране или јавног тужиоца у ситуацијама када се доказни поступак не одвија у њихову корист.

Како је оправдано законодавац прописао немогућност закључења споразума о кривици уколико се оптужени на рочишту за изјашњавање о кривици изјаснио позитивно, сматрамо да би процесни тренутак закључења споразума о кривици требало везати најдаље за тренутак одржавања претпретресног рочишта. Дакле, припреме за главни пре-

¹⁴ В. Ђурђић, Д. Суботић, 85.

¹⁵ Г. Илић, М. Мајић, С. Бељански, А. Трешњев, 767.

трес би требало да буду крајњи процесни тренутак (гдје се разматрају питања која су релевантна за претрес) када би странке и бранилац могли предложити закључење споразума о кривици. Сматрамо да би се на овај начин остварио смисао увођења института који се огледа у скраћивању кривичне процедуре када су испуњени услови материјалне и процесне природе. Свако помијерање у „дубину“ кривичног поступка не придонosi поједностављивању кривичне процедуре што јесте главни смисао увођења поједностављених форми поступања у кривичним стварима у кривичном поступку када је то оправдано с обзиром на кривично дјело и доказну грађу.

Законско рјешење по коме се захтијева обавезно присуство браниоца у тренутку преговарања о условима признавања кривице између странака потпуно је оправдано из разлога што се може радити и о договору у погледу кривичног дјела и кривичне санкције (тј. у погледу правне квалификације дјела, ако се осумњиченом, односно оптуженом за његово признање жели понудити блажа правна квалификација оптужбе). Дакле, правна квалификација може бити услов о којем се преговара, али неће бити посебан предмет споразума о признању кривице. Код таквог стања ствари осумњичени, односно оптужени тешко може схватити правни значај овакве врсте договора без правне помоћи браниоца. Произлази да су предмет преговарања услови за признање кривице, које јавни тужилац нуди одбрани, а одбрана треба процијенити погодност услова за блаже кажњавање. Дакле, овдје је улога браниоца доминантна у заштити одбране осумњиченог тј. оптуженог, јер само бранилац као стручно лице може процијенити предност примјене овог процесног института у датом случају. Свакако да је бранилац тај који мора прегледати спис у коме су докази који су прикупљени од стране јавног тужиоца, те на основу знања и искуства пружити правну помоћ осумњиченом, односно оптуженом. То је посебно важно јер прихватањем споразума осумњичени, односно оптужени се одриче права на суђење, а самим тим и лепезе права која би у редовном кривичном поступку имао. Поред тога, одриче се и основног људског права – права на употребу правног лијека. Такође, неопходно је отклонити сваку сумњу у погледу добровољности и свјесности потписивања оваквог споразума од стране осумњиченог, односно оптуженог. Све у свему, присуство браниоца је вишеструко значајно како за осумњиченог, односно оптуженог, тако и за суд при оцјени ваљаности споразума о кривици, с обзиром на то да у случају постизања споразума странке су сагласне у погледу како чињеничних тако и правних питања која су предмет кривичног поступка.

3. ЗАКЉУЧЕЊЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЦЕ

Већ смо рекли да је споразум о признању кривице врста уговора који потписују јавни тужилац, осумњичени, односно оптужени и његов бранилац. Законима о кривичним поступцима у Босни и Херцеговини не прописује се садржај споразума као што то видимо у законима о кривичним поступцима у окружењу.¹⁶

У Закону о кривичном поступку Републике Српске чланом 246. став 4. прописано је само да се споразум сачињава у писаном облику и као такав доставља уз оптужницу судији за претходно саслушање који о њему одлучује све до достављања предмета судији, односно вијећу, ради заказивања главног претреса. Уколико је предмет већ достављен судији или вијећу, онда се успоставља њихова функционална надлежност за одлучивање о споразуму. Дакле, видимо да законодавац није порадио на одређивању облигаторних елемената споразума, што није добро. С обзиром на то да је ово уговорни посао у кривичним поступцима потпуно се чини оправданим да се детаљно уреде сви обавезни елементи споразума везани за материјално правна питања, као што су кривично дјело, изјава о признању кривице од стране осумњиченог, односно оптуженог, те изјава јавног тужиоца везана за кривичну санкцију, а потом и изјава обје стране за процесна питања, као што су трошкови кривичног поступка, имовинскоправни захтјев, одрицање од права на суђење, одрицање од права на улагање правних лијекова. Уосталом сва ова питања су релевантна за даље одлучивање суда по питању споразума. Уколико дође до прихватања споразума од стране суда, као резултат ћемо имати осуђујућу пресуду која се доноси на основу споразума о признавању кривице. Споразум је, дакле, основ за судску одлуку којом се пресуђује кривична ствар, ако би га суд након оцјене претходно прихватио посебном одлуком. Отуда је његово дејство на кривичну ствар посредно.¹⁷ Судска пракса у Босни и Херцеговини показује да судије осуђујуће пресуде које су донијели на основу споразума о признавању кривице сачињавају на начин који је уобичајен за овакве пресуде које су настале као резултатведеног главног претреса, с тим да се у уводу пресуде наводи да се доносе поводом споразума о кривици, а детаљи споразума чине саставни дио образложења пресуде.

Сматрамо да би било добро да сам закон јасно регулише који су елементи споразума о признавању кривице и да као такав споразум има своју јасну форму која би се суду достављала. Овако имамо законску

¹⁶ Тако Законик о кривичном поступку Србије у свом члану 314. јасно прописује садржај споразума, а слично чини и ЗКП Црне Горе својим чланом 301. (с тим да се овдје говори о предмету споразума), док ЗКП Хрватске чланом 360. став 4. то назива изјавом.

¹⁷ В. Ђурђић, Д. Суботић, 75.

празнину коју попуњавају учесници преговарања на начин који је пракса усталила, без јасне законске форме. То може доводити до појаве споразума који не испуњава услове које суд провјерава. Дакле, потпуно је оправдано прописати форму споразума са својом садржином при чему би се од стране суда прво цијенила формална исправност споразума, те у случају њене мањкавости споразум би се одбацивао, а уколико до тога не би дошло цијенила би се материјална постојаност споразума са могућношћу прихватања или одбијања. На овај начин споразум би имао процедуру провјере од стране суда као и оптужница тј. провјеру формалне исправности а потом и материјалне оправданости.

Поред недостајања јасне форме споразума, закон не уређује ни ситуацију могућег закључења споразума за поједине тачке оптужнице, у случају када бисмо имали оптужницу која садржи више тачака по којима се лице оптужује. Овдје се оправдано може поставити питање како у тој ситуацији поступити. Практика судова у Босни и Херцеговини заузела је став да се споразум о признању кривике мора односити на све тачке у оптужници.

Овакву ситуацију закон не уређује ни код института изјашњавање о кривизи.¹⁸

4. РАЗМАТРАЊЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЦЕ ОД СТРАНЕ СУДА

По завршеном процесу преговарања који је резултирао потписивањем споразума о признању кривике између јавног тужиоца и осумњиченог, односно оптуженог и његовог браниоца, споразум се заједно са оптужницом доставља суду ради провјере услове под којима је споразум постигнут. Захтијева се кумулативно испуњавање свих пет услова. *Два услова су на страни одбране, и то:* да је до споразума дошло добровољно, свјесно и са разумијевањем и поред упознавања осумњиченог, односно оптуженог са свим могућим посљедицама, укључујући и посљедице у вези с имовинскоправним захтјевом и трошкове кривичног поступка; да оптужени разумије да се закључењем

¹⁸ Ако би се за неке тачке изјаснио да је крив а друге оспоравао радило би се о дјелимичном признању кривике, дакле, имамо специфичну ситуацију. Овдје би се могло ићи у два правца размишљања: прво, код дјелимичног признања треба да се изведу докази о постојању кривичног дјела, кривике и други докази с тим да би се у односу на кривична дјела за која је оптужени дао позитивни изјаву о кривизи извођење доказа требало свести на нижу мјеру. Друго, знатно логичније размишљање ишло би у правцу да се приступи раздвајању поступка у погледу кривичног дјела за које је дао позитивну изјаву о признању кривике, размотрити изјаву и евентуално отворити претрес за изрицање кривичне санкције, док би у погледу кривичног дјела које није признао требало да иде у уобичајен ток суђења на главном претресу.

споразума о признању кривице одриче права на суђење и права на улагање правног лијека.¹⁹ Испуњење преостала *три услова припадају другој преговарачкој страни – јавном тужиоцу*. Тражи се да је јавни тужилац прикупио довољно доказа о кривици оптуженог, да је предложио кривичноправну санкцију у складу са кривичним закоником тј. да предложи изрицање казне испод законом одређеног минимума казне за кривично дјело, односно блажу санкцију за оптуженог, те да је оштећеног саслушао у погледу постављања имовинскоправног захтјева. О споразуму се одлучује на посебном рочишту које се одржава без присуства јавности (опште), али уз обавезно присуство страначке јавности оличене кроз присуство јавног тужиоца, осумњиченог, односно оптуженог и његовог браниоца.

Иако видимо да закон прописује услове које суд мора провјеравати приликом разматрања споразума о признању кривице и иако се из тога може закључити који су елементи обавезни, ипак смо мишљења да су се у закону морали наћи облигаторни елементи који би упућивали шта је предмет споразума, односно, шта споразум о признању кривице мора да садржи. Истина, закон прописује писану форму споразума, али не детаљнише које елементе такав споразум мора имати (изузев што прописује услове), па се логичким тумачењем намеће закључак да се услови претварају у облигаторне елементе. Слиједом тога, пракса тужилаштва је уредила изглед споразума у који се уграђују услови који морају бити испуњени у преговарачком послу да би споразум могао бити предмет разматрања пред судом. Међутим, када бисмо у закону имали јасно дефинисане облигаторне елементе споразума као што имамо јасно дефинисане облигаторне елементе оптужнице, код таквог стања ствари судија који би одлучивао о споразуму имао би три могућности:

1. Да *одбаци споразум у форми рјешења* (када оцијени да споразум не садржи облигаторне елементе тј. када није формално исправан);
2. Да *одбије споразум у форми рјешења* (када оцијени да не постоји задовољавајући субјективни или објективни квалитет у погледу постављених обавезних елемената);
3. Да *прихвати споразум у форми пресуде* која би садржавала све елементе осуђујуће пресуде с тим да би у образложењу били наведени и образложени разлози због којих се суд определијелио за усвајање споразума (када сматра да је формално исправан и материјално оправдан).

¹⁹ Иако се ради о услову на страни одбране треба заузети став да се овај услов односи и на јавног тужиоца, односно да се и он одрекао права на улагање правног лијека како би се заштитило основно начело кривичног поступка – једнакост странака у поступку.

У случају одбацивања споразума жалбу не би требало допуштати јер би закон јасно прописивао облигаторне елементе а самим тим и обавезу преговарача – странака да их испоштују. Поред тога, и код одбијања споразума о признању кривице жалба не би требало да буде допуштена из разлога што се оваквим одлукама не наноси штета правима осумњиченог, односно оптуженог као ни правима јавног тужиоца, јер имају могућност расправљања кривичне ствари на главном претресу. У случају усвајања споразума свакако не би требало успостављати право на жалбу, из разлога што се као један од услова јавља одрицање странака од права на жалбу.

У случају да суд донесе пресуду која би излазила ван оквира споразума, односно предмета тј. садржине споразума, постављало би се питање да ли је суд усвојио споразум? Сматрамо да би код оцјене споразума суд могао само да се креће у наведена три правца, с тим, да у случају прихватања споразума морао би га прихватити у изворном стању, без мијењања предмета споразума (првенствено у дијелу правне квалификације кривичног дјела и кривичне санкције, а тако и осталих елемената). Поступајући на другачији начин суд би излазио ван оквира споразума и могло би се поставити питање на основу којих доказа оправдава такво поступање (на примјер, цијени да постоје докази који су у супротности са признањем па на основу таквих доказа изриче казну или кривичну санкцију која није договорена у споразуму), јер није проводио доказни поступак? Даље, ово би отварало неизвјесност код осумњиченог, односно оптуженог у погледу казне или санкције која ће му бити изречена, посебно јер се споразумом одрекао права на жалбу. Само осумњичено, односно оптужено лице признање кривице вреднује као привилегију која проистиче из природе овог института те слиједом тога не би смио бити довођен у овакав вид неизвјесности.

5. ОДБАЦИВАЊЕ²⁰ И ПРИХВАТАЊЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЦЕ

У односу на важеће законско уређење судија за претходно саслушање, судија појединац или вијеће споразум могу одбацити или прихватити (члан 246. став 5. ЗКП РС). Видимо да функционална надлежност уређује питање који судија ће бити надлежан да одлучује о споразуму, а то зависи од процесног тренутка подношења споразума. Ако је споразум постигнут у истрази доставља се заједно са оптужницом судији за

²⁰ Закон говори о одбацивању споразума уколико нису испуњени услови иако је у том случају исправније говорити о *одбијању споразума*. Одбацивање споразума би било оправдано када се констатује да је наступила застарјелост, амнестија, помиловање, ако се ради о *res iudicata* или ако не постоји приједлог оштећеног за гоњење.

претходно саслушање.²¹ Уколико је споразум постигнут након потврђивања оптужнице судија за претходно саслушање је надлежан да размотри споразум и донесе одлуку о њему ако се предмет још увијек налази код њега. Ако је предмет доставио судији појединцу или вијећу ради заказивања главног претреса, тада се успоставља њихова функционална надлежност за одлучивање о споразуму. Одлучивање о споразуму проводи се на рочишту које је обавезно и на коме присуствују странке и бранилац. Сам процес одлучивања о споразуму подразумева кумулативно испуњавање услова о којима смо већ говорили. У случају да услови нису испуњени суд одбацује споразум о чему упознаје странке по окончању рочишта и то констатује у записнику. Странке се на поменутом рочишту упознају са датумом одржавања главног претреса (у року од 30 дана) и са чињеницом да се споразум не може користити као доказ у даљем току кривичног поступка. Управо због оваквог могућег епилога потпуно је јасно зашто је искључена општа јавност са овог рочишта. Видимо да се кривични поступак у случају одбацивања споразума враћа на почетак тј. у фазу у којој је и дошло до његовог подношења. Присуство јавности у оваквом случају могло би се негативно одразити на даље вођење поступка јер би јавност могла да стекне негативну слику о осумњиченом, оптуженом, те би се на тај начин отежао његов положај и реалне могућности да оспорава оптужницу у контрадикторном главном поступку.²²

С друге стране, ако суд прихвати споразум о признању кривице, изјава оптуженог се уноси у записник и наставља се са рочиштем на коме се изриче осуђујућа пресуда.

6. ЗАКЉУЧАК

Закони о кривичним поступцима у Босни и Херцеговини на идентичан начин уређују институт преговарања о кривници. Закључење споразума о признању кривице могуће је за сва кривична дјела, без обзира на њихову тежину. Суштина споразума је да осумњичени, односно оптужени призна кривицу а да јавни тужилац предложи суду изрицање

²¹ Када се постиже споразум о признању кривице у истрази оправдано се може закључити да ће то бити споразумијевање и о правној квалификацији дјела јер она тек треба бити постављена од стране јавног тужиоца и унесена у оптужницу са којом ће се заједно доставити и споразум о признању кривице. У каснијим фазама кривичног поступка које су се отвориле након потврђивања оптужнице (која у себи као обавезан елемент има правну квалификацију дјела) то је мање вјероватно али није немогуће с обзиром на право јавног тужиоца да измјени оптужницу на главном претресу. Због оваквих могућности можемо оправдано сматрати да странке диспонирају материјално-правним захтјевом у кривичном поступку.

²² Г. Илић, М. Мајић, С. Бељански, А. Трешњев, 776.

казне испод законског минимума казне за то кривично дјело, односно блажу санкцију за осумњиченог, односно оптуженог у складу са Кривичним законом. Споразум се може закључити до завршетка главног претреса, односно претреса пред вијећем другостепеног суда, а поред странака обавезно је и присуство браниоца. Споразум мора бити у писаном облику а из њега морају бити видљиви сви услови који морају бити кумулативно испуњени да би се споразум могао разматрати од стране суда. Процесна активност суда може почети најраније од тренутка достављања оптужнице заједно са споразумом, а коначна одлука суда о споразуму може ићи у правцу његовог одбијања или усвајања.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Di Amato, Astolfo, *Criminal Law in Italy*, Cluwer Law International, Amsterdam 2011;
2. Бејатовић, Станко, *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд 2013;
3. Ђурђић, Војислав, Суботић, Данило, *Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка*, Београд 2010;
4. Eser, Albin, „Funkcionalne promjene procesnih maksima krivičnog prava na putu ka “reprivatiziranju” kaznenog postupka“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 2/1992;
5. Илић, Горан, Мајић, Миодраг, Бељански, Слободан, Трешњев, Александар, *Коментар законика о кривичном поступку*, Београд 2015;
6. Кауриновић, Дамјан, *Практична искуства у примјени нових кривичнопроцесних установа – признање кривице, споразум о признању кривице и казни налог*, Неум 2004;
7. Шкулић, Милан, Илић, Горан, *Како је пропала реформа шта да се ради?*, Београд 2012;
8. Шкулић, Милан, *Коментар законика о кривичном поступку*, Београд 2011.

Правни прописи

1. Закон о кривичном поступку Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 53/12, 91/17, 66/18 и 15/21;
2. Закон о кривичном поступку Брчко дистрикта БиХ, *Службени гласник БД БиХ*, бр. 34/13 – пречишћен текст, 27/14, 3/19 и 16/20;
3. Закон о кривичном поступку Федерације БиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 35/03, 56/03 – испр., 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07,9/09, 12/10,8/13, 59/14 и 74/20;

4. Закон о кривичном поступку БиХ, *Службени гласник БиХ*, бр. 3/03, 32/03 – исправка, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 29/07, 53/07, 58/08, 12/09, 16/09, 53/09 – др. закон, 93/09, 72/13 и 65/18.
5. Законик о кривичном поступку Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14 и 35/19;
6. Закон о казненем поступку Хрватске, *Народне новине РХ*, бр. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17 и 126/19;
7. Законик о кривичном поступку Црне Горе, *Службени лист ЦГ*, 57/09, 49/10, 47/14, 2/15, 35/15, 58/15 и 28/18.

Associate Professor Mladenka Govedarica, LL.D.

Faculty of Law, University of East Sarajevo

PLEA BARGAINING

Summary

The Criminal Procedure Code in Bosnia and Herzegovina regulates the institute of plea bargaining in an identical manner. The conclusion of a plea agreement is possible for all criminal offenses, regardless of their gravity. The essence of the agreement is that the suspect or accused admits guilt and that the public prosecutor proposes to the court to impose a sentence below the legal minimum sentence for that crime, i.e. a milder sanction for the suspect or accused in accordance with the Criminal Code. The agreement can be concluded until the end of the main trial, i.e. the trial before the panel of the second instance court, and in addition to the parties, the presence of a defense counsel is also mandatory. The agreement must be in writing and it must show all the conditions whose cumulative fulfillment is required in order for the agreement to be considered by the court. The procedural activity of the court itself begins from the moment the indictment is submitted together with the agreement, and the final decision of the court on the agreement can go in the direction of its rejection or adoption.

Key words: *Criminal proceedings; Public prosecutor; Suspect; Accused; Defense counsel; Court; Plea bargaining.*